

STARTOVEREENKOMST ORGANISATIE BEHEER MUNNIKENLAND

Deze Startovereenkomst Organisatie beheer Munnikenland is gesloten tussen Staatsbosbeheer, Vereniging voor agrarisch landschaps- en natuurbeheer De Capreton, LTO en Waterschap Rivierenland. Deze partijen willen gezamenlijk de organisatie van het toekomstig beheer van Munnikenland uitwerken en vastleggen in overeenkomsten.

28 februari 2012

De partijen:

De Vereniging voor agrarisch landschaps- en natuurbeheer De Capreton, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de voorzitter, de heer P.H.Nienhuis,

De land- en tuinbouw organisatie LTO afdeling Zaltbommel, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer H.S.J. Kolbach,

Staatbosbeheer rechtsgeldig vertegenwoordigd door districtshoofd A. Snel,

Waterschap Rivierenland rechtsgeldig vertegenwoordigd door heemraad R.G.C.M. Cruijssen,

Overwegen, naar aanleiding van de uitgevoerde verkenning en analyse van organisatievormen, dat:

- o het huidige inrichtingsplan ruime mogelijkheden biedt voor het invullen van agrarisch natuurbeheer;
- o het gebied, voor het realiseren van de doelen van het inrichtingsplan, als één geheel moet worden beheerd;
- o partijen bij het beheer streven naar zo laag mogelijke (overhead)kosten en zoveel mogelijk aanwenden van de beschikbare middelen voor beheermaatregelen;
- o de beschikbare middelen op transparante wijze moeten worden verdeeld en alle partijen hierbij betrokken zijn en invloed kunnen uitoefenen op de verdeling;
- o bij het beheer het halen van de doelen van het inrichtingsplan en van waterveiligheid centraal staan en dat alle beheermaatregelen op deze doelen zijn gericht;
- o het van belang is dat de regionale partijen betrokken zijn bij het beheer en dat de regio zich herkent in de organisatievorm;
- o betrokken particuliere beheerders voldoende zekerheid hebben voor een lange periode.

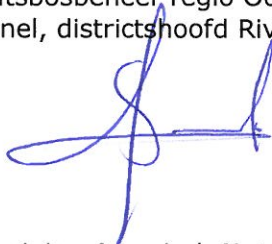
Zij spreken daarom af:

1. gezamenlijk uitwerking te geven aan een organisatie-model waarin:
 - PDR/RWS de verworven gronden aan Staatsbosbeheer in eigendom overdraagt;
 - RWS het geld voor het beheer in een beheerfonds Munnikenland stort;
 - RWS vervolgens met Staatsbosbeheer een overeenkomst sluit over het beheer van dit fonds en de besteding van middelen;
 - RWS hierbij als voorwaarde stelt dat Staatsbosbeheer en Capreton overeenstemming hebben bereikt over de verdelingen van gelden uit dit fonds en dat dit is vastgelegd in een overeenkomst tussen Capreton en Staatsbosbeheer;
 - Capreton zeggenschap heeft bij het sluiten van de overeenkomst tussen Staatsbosbeheer en RWS.
 - Het op te stellen beheerplan het uitgangspunt zal zijn voor de toedeling van de geldmiddelen voor het veiligheidsbeheer.
2. de hierboven onder punt 1 bedoelde uitwerking van het organisatie-model vast te leggen in een afsprakenkader. Dit afsprakenkader vormt de inzet van partijen voor het af te sluiten beheer- en onderhoudscontract voor het gebied tussen Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat en een gelijktijdige overeenkomst tussen Staatsbosbeheer en Capreton.
3. met de provincie te overleggen of met de SNL gelden kan worden aangesloten bij bovenstaand model van fondsvorming en gelijktijdige en afhankelijke besluitvorming tussen partijen. De contractvorming tussen partijen vindt plaats als beschikbaarheid beheergelden bekend zijn. Partijen behouden zich het recht voor om geen overeenkomst aan te gaan als de beschikbare beheergelden niet toereikend worden geacht.

4. met de provincie en RWS te overleggen om duidelijkheid te krijgen over de omvang van de beschikbare middelen vanuit SNL en RWS.
5. een beschrijving te maken van (mogelijke) toekomstige geldstromen. Met andere woorden: "er komt één euro binnen en hoe wordt deze dan besteed".
6. naar beste vermogen zich in te spannen om uiterlijk 1 juni 2012 overstemming te hebben over het gezamenlijke organisatiemodel en de daarbij behorende contractuele uitwerkingen, waarbij indien gewenst en nodig, eventuele onzekerheden en ontbindende voorwaarden kunnen worden benoemd.
7. dat in onderling overleg bovenstaande streefdatum kan worden aangepast.
8. dat deze startovereenkomst niet in rechte afdwingbaar is.

Aldus vastgesteld op 28 februari 2012, te Poederoijen (slot Loevestein)
Getekend in viervoud,

Staatsbosbeheer regio Oost,
A. Snel, districtshoofd Rivierenland

Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer de Capreton
P.H. Nienhuis, voorzitter

LTO Zaltbommel
H.S.J. Kolbach

Waterschap Rivierenland
R.G.C.M. Cruijssen, heemraad

TOELICHTING

1. INLEIDING

Om voor de toekomst zorg te dragen voor een voldoende waterveiligheid wordt op een groot aantal plaatsen in de Nederland de rivier verruimd. Munnikenland is een van deze Ruimte voor de Rivierprojecten. De maatregel bestaat uit de dijkverlegging en vergraving van de uiterwaarden. Bij hoogwater loopt het water dan het gebied in. Het project Munnikenland ligt nabij de samenkomst van de Waal en de Afgedamde Maas in de gemeente Zaltbommel. In het westelijk deel van het projectgebied van het project Munnikenland ligt Slot Loevestein. Aan de oostzijde de dorpen Brakel en Poederrijen. Aan de andere zijde van de Afgedamde Maas en de Waal liggen Woudrichem (provincie Noord-Brabant) en Gorinchem

De opgave voor het project Munnikenland is:

- Een waterstandsdeling van 11 cm bij Maatgevend Hoog Water;
- Ontwikkeling van een natuurlijk rivier- en getijdensysteem door het leveren van een bijdrage aan de Natura 2000- en EHS-doelen;
- Waarbij zoveel mogelijk invulling wordt gegeven aan een volwaardige agrarisch natuurbeheer (zie de motie van de gemeenteraad van Zaltbommel van 25 aug. 2011); en
- Versterking van de beleving van cultuurhistorische waarden met Slot Loevestein en De Nieuwe Hollandse Waterlinie als zichtbare iconen.

Voor het gebied is een inrichtingplan gemaakt. Hierin zijn de hoofdlijnen van de toekomstige inrichting en functies aangegeven. De organisatie van het beheer van het gebied is nog niet bepaald. In deze startovereenkomst spreken de betrokken partijen af dat zij hieraan gezamenlijk invulling willen geven en welke uitgangspunten en randvoorwaarden aan de orde zijn bij het verder uitwerken van de organisatievorm.

2. VERKENNING EN OVERLEG BETROKKEN PARTIJEN

De betrokken partijen zijn Staatsbosbeheer, Vereniging voor agrarisch landschaps- en natuurbeheer De Capreton, LTO en Waterschap Rivierenland. Zij hebben in gezamenlijk overleg de mogelijke beheersvormen besproken. In de hierna volgende hoofdstukken wordt hiervan verslag gedaan.

De eerste fase van het overleg was gericht op het verkennen bij elkaar van de mogelijkheden van agrarisch natuurbeheer in het gebied. De resultaten van deze verkenning zijn o.a. vastgelegd in de rapportage 'Ruimte voor Rivier project Munnikenland; verkenning mogelijkheden agrarisch natuurbeheer'; februari 2012, DHV.

Partijen hebben op basis van deze verkenning geconcludeerd dat het vastgestelde inrichtingsplan voldoende mogelijkheden biedt voor invulling van agrarisch natuurbeheer. In de volgende paragraaf is deze conclusie verder uitgewerkt. Vervolgens hebben partijen twee maal gezamenlijk overlegd over de organisatie van het natuurbeheer. De resultaten van dit overleg zijn verwerkt in deze startovereenkomst.

3. INRICHTINGSPLAN

Het natuur- en landschapsbeheer wordt na de dijkteruglegging bepaald door de omvang van het gebied van circa 500 hectare, maar ook door een unieke overgang van de rivier naar de kom én van buiten- naar binnendijks. Het beheer wordt in grote delen van het gebied gericht op veiligheid en natuur gericht. Op sommige plekken wordt het beheer intensief ten behoeve van de cultuurhistorische kwaliteiten. Het recreatief gebruik van het gebied wordt intensiever en de terreinbeheerder zal de publieke toegankelijkheid moeten begeleiden.

Belangrijke kenmerken het inrichtingsplan voor de toekomstige situatie, zie de kaart hieronder, zijn:

- de bemaling van de Buitenpolder komt te vervallen, het gebied gaat dus vrij afwateren;
- de waalkade wordt verlaagd tot 2,5 m. waardoor het gebied gemiddeld 1 keer per jaar overstroomt;
- de ontwikkeling vegetaties van stroomdalgrasland, glanshaverhooiland. De Buitenpolder wordt een gebied met rietruigten, open water en overgangen naar zeggenvetaties. Op verschillende locaties is er in het gebied ruimte voor hardhout of zachthout bosjes.
- Er zijn veel houtopstanden, met een wisselend beeld van vochtige hooilanden en open water in de vorm van (ondiepe) plassen.
- Een onderdeel van het gebied is een dijktaalud waar een dichte grasmat aanwezig is. Verder staat er een rij bomen op de dijk. De dijk heeft een functie als hoogwatervluchtplaats voor de grazers.

Samenvattende kaart uit het inrichtingsplan

Verwachte vegetatie / Hoogte in NAP

- open water (tot 0 m, dieper dan 1 m)
- ondiep water/hal grasland (0-1m)
- rietruigte (1-2m)
- Dynamische zandoever (Waal)
- grazige vegetaties (2-4m)
- zachthoutbos (indicatief)
- hardhoutbos en loofbos (indicatief)

4. TOEKOMSTIGE WATERHUISSHOUDKUNDIGE SITUATIE

Door het verleggen van de dijk, het afgraven van de Waalkade en het stoppen van de bemaling verandert de waterhuishoudkundige situatie van het gebied de Buitenpolder sterk. Ten aanzien van de waterhuishoudkundige situatie wordt geconcludeerd dat:

- In de nieuwe situatie de Buitenpolder onder reguliere omstandigheden, door de hoge grondwaterstand, sterk vernat zal zijn. De grondwaterstand zal in het groeiseizoen liggen tussen de 0.76 m en 1.72 m +NAP. De hoogte van het gebied schommelt rond de 1 m +NAP. Berekend is dat 40 % van het areaal nooit voldoet aan een drooglegging van 30 cm en 80 % van het areaal voldoet 30% van de tijd in het groeiseizoen niet aan een drooglegging van dezelfde 30 cm.
- De grondwaterstand fluctueert onder invloed van de rivierwaterstand. De hoogte van de Waalkade heeft geen invloed hierop. Ook bij een hogere dijk blijft het gebied erg nat.
- Zonder bemaling er in grote delen van de Buitenpolder onvoldoende drooglegging is voor enige vorm van agrarisch (mede) gebruik.
- Gemiddeld het gebied één keer per jaar overstroomt door hoogwater in de rivier. Als het water weer daalt dan stroomt het water vrij weg tot een niveau van 1,5 m. Het overige water moet dan door natuurlijke wegzijging en verdamping verdwijnen. De lage delen in het gebied (lager dan 1,5 m) kunnen hierdoor jaarlijks lange tijd nat blijven.

5. MOGELIJKHEDEN VOOR AGRARISCH NATUURBEHEER

In eerste instantie was de verkenning van mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer gericht op het gebied dat door de dijkverlegging niet meer binnendijk maar buitendijks komt te liggen, de Buitenpolder. Partijen hebben uitgesproken voor het beheer het gehele gebied van Munnikenland en de uiterwaarden als één geheel te beschouwen. Daarom zijn ook de overige deelgebieden, die deels al als natuurgebied worden beheerd door Staatsbosbeheer, in de studie betrokken. Dit zijn de deel-gebieden 2 t/m 7, zie de tabel hieronder en kaartje hiernaast.

In de verkenning, zie het rapport 'Ruimte voor Rivier project Munnikenland; verkenning mogelijkheden agrarisch natuurbeheer'; februari 2012, DHV, is per deelgebied, geïnventariseerd wat de mogelijkheden zijn voor agrarisch natuurbeheer. In onderstaande tabel zijn de resultaten samengevat.

Tabel 1: Mogelijkheden voor Agrarisch Natuubeheer binnen bestaand inrichtingsplan oppervlakte (ha)	1. Buitenpolder	2. Wakkere dijk	3. Waaldijk	4. Beneden- waarden en de loemplaats	5. De waarden bij Loevestein	6. Loevestein en de pont	7. Gandelwaard	Totaal
Totaal oppervlak	91	18	60	144	96	31	42	482
Geschikt voor agrarisch natuurbeheer	21	8	47	141	24	27	41	309
In procenten van het areaal	23%	44%	78%	98%	25%	87%	98%	64 %

In de Buitenpolder is 21 ha. geschikt voor agrarisch natuurbeheer (= 23%)

In het totale gebied is 309 van de in totaal bijna 500 ha geschikt voor agrarisch natuurbeheer (= 64%). Opgemerkt wordt dat de oppervlakten in de gebieden 4 en 7 de gehele oppervlakte betreft. De oppervlakte van nog aan te leggen geulen zijn hier nog niet van afgetrokken.

Het agrarisch natuurbeheer kan bestaan uit:

- maaien/hooien van graslanden;
- Het weiden van vee.
- Beheer van bossages, heggen, struiken, singels, onderhoud van paden en het schonen van plassen

Naar aanleiding van de verkenning is door de partijen geconcludeerd dat:

- het inrichtingsplan goede mogelijkheden biedt voor de inpassing van agrarisch natuurbeheer;
- bemaling van de Buitenpolder de mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer zou vergroten maar dat hier tegenover staat dat de gekozen vegetatietypen in het inrichtingsplan niet kunnen worden bereikt;
- hoewel LTO en De Capreton de optie van bemalen van de Buitenpolder vanuit oogpunt van agrarisch natuurbeheer aantrekkelijk vinden, zij een groter belang hechten aan, al dan niet samen en gelijkwaardig aan Staatsbosbeheer, om te fungeren als eindbeheerder en op basis daarvan invulling te geven aan agrarisch natuurbeheer binnen het bestaande inrichtingsplan.

6. DOELEN, UITGANGSPUNTEN EN RANDVOORWAARDEN VOOR HET BEHEER

1. Lage (overhead)kosten

Dit betekent dat kosten die niet direct worden besteed aan het beheer, zoals voor overleg en organisatiekosten, zo laag mogelijk moeten zijn.

2. Transparante toedeling van middelen op basis van te verrichten werkzaamheden en diensten

Dit betekent dat alle partijen kunnen toezien en kunnen controleren welke gelden er binnen komen, welke criteria worden gehanteerd voor de verdeling van gelden, hoeveel geld ieder van de betrokken partijen krijgt en welke werkzaamheden en diensten hier tegenover staan.

3. Zekerheid over en sturing op behalen (eind)doelstellingen voor veiligheid en natuur (inclusief zekerheidsstelling bestaande natuurwaarden)

Dit betekent dat de organisatievorm primair gericht moet zijn op vastgestelde doelen. Voor veiligheid gaat het dan om het handhaven van de interventiewaarden in relatie tot de ontwikkeling van begroeiing en sedimentatie in geulen. Voor de natuurdoelen gaat het om het tot stand brengen en handhaven van doelen van het inrichtingsplan. De afspraken over het beheer moeten ook betrekking hebben op toetsing en evaluatie van de voortgang.

4. Gebied beheren als een éénheid

Dit betekent dat alle eigenaren van gronden deze inbrengen voor afspraken over een samenhangend beheer van het gebied. Alle partijen benadrukken dat 100% verwerving en doorlevering door PDR/RWS noodzakelijk blijft vanuit oogpunt van zekerheidsstelling om middelen te verwerven voor inrichting en duurzaam beheer van het gebied.

5. Draagvlak en herkenbaarheid in de regio (o.a. betrekken gebiedspartijen)

Dit betekent dat agrariërs en belanghebbenden die direct betrokken zijn bij het gebied een belangrijke rol hebben binnen de organisatievorm.

6. *Voldoende capaciteit en (lokale) kennis beschikbaar*
Dit betekent dat expertise van deelnemende partijen op het gebied van ontwikkeling van natuurwaarden in combinatie met natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, waterbeheer en recreatie moet worden ingebracht bij afspraken over het beheer.
7. *Langjarige zekerheid aan uitvoerende beheerders*
Dit betekent dat de afspraken voor een lange tijd van toepassing zijn (in ieder geval langer 5 jaar).
8. *Voldoen aan de regels voor financiële bijdragen van de overheid*
Dit betekent dat de organisatievorm moet voldoen aan de regels voor staatssteun.

7. MOGELIJKE ORGANISATIE VORMEN

7.1 Belangrijkste functies

Belangrijkste functies van de organisatievorm zijn:

1. *Contractvorming*
Het gaat hierbij om de opdrachtverlening en opdrachtaanvaarding van de beheersopdracht van Rijkswaterstaat en van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapbeheer, hierna te noemen SNL.
Rijkswaterstaat heeft het voornemen om de gelden ten behoeve van het waterveiligheidsbeheer als eenmalig bedrag voor 'eeuwigdurend beheer' ter beschikking te stellen.
De omvang van de beheergelden vanuit SNL, die door de provincie worden bepaald, zijn nog niet bekend. In het kader van SNL is sprake van overeenkomsten van minimaal zes jaar.
2. *Het maken van afspraken en toebedelen van middelen*
Het gaat hierbij om de gelden die beschikbaar komen worden verdeeld over de verschillende beheerders van het gebied.
3. *Het uitvoeren van het beheer*
Het gaat hierbij om het daadwerkelijk uitvoeren van de beheermaatregelen.
4. *Voortgangsbewaking*
Het gaat hierbij om het invullen van de vereiste monitoring en voortgangsrapportage die hoort bij de SNL en overige afspraken die zijn gemaakt, onder andere over de uitvoeringen van de waterveiligheidsdoelen.

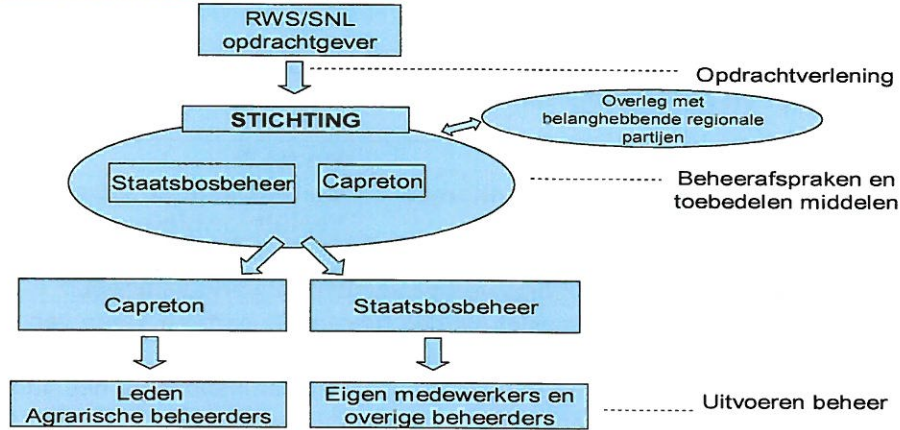
7.2 Organisatiemodellen om uitvoering te geven aan de functies

In het overleg zijn drie modellen onderscheiden om bovenstaande functies uit te voeren:

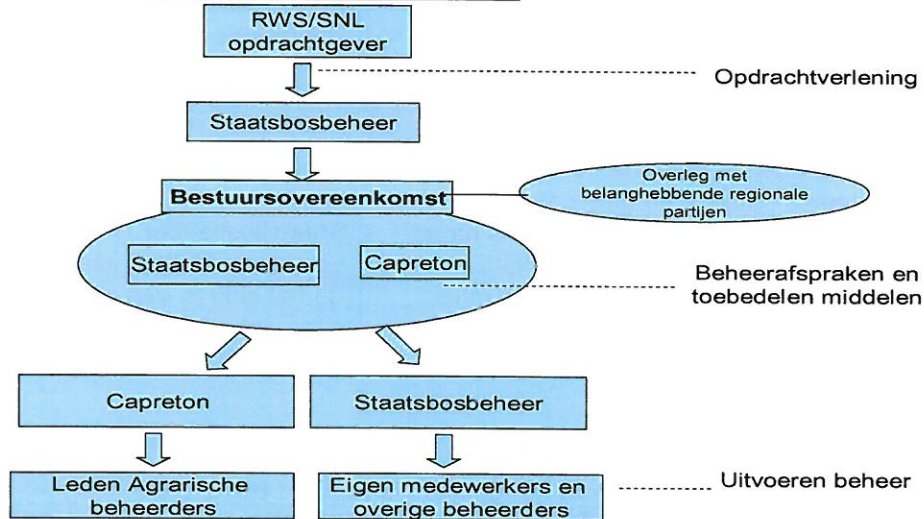
- Model 1: Stichtingsvorm
- Model 2: Bestuursoverkomst
- Model 3: Gelijkzijdige besluitvorming

Hieronder zijn de drie modellen schematisch weergegeven.

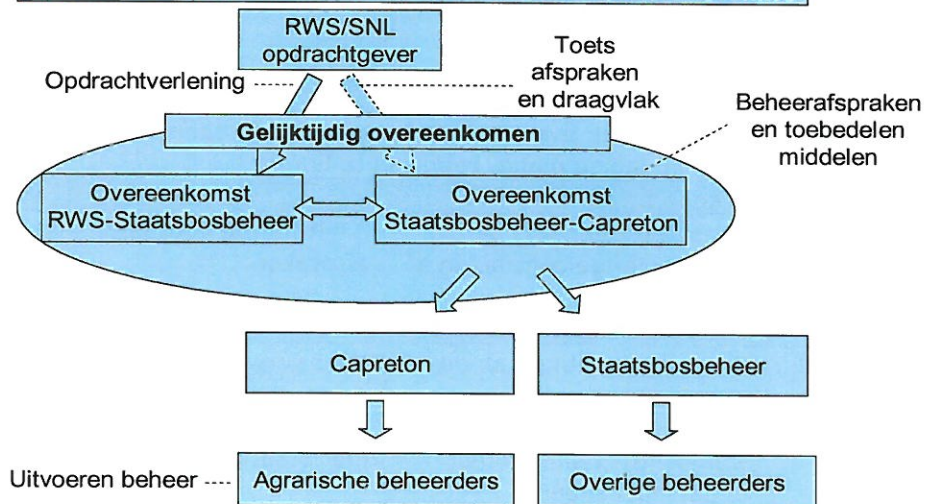
MODEL 1: STICHTINGSVORM

MODEL 2: BESTUURSOVEREENKOMST

MODEL 3: GELIJKTijdIGE EN AFHANKELIJKE BESLUITVORMING

7.3 Bespreking van de mogelijke organisatievormen

Partijen hebben voorgaande organisatievormen besproken. Hieronder zijn de resultaten van deze bespreking beknopt en puntsgewijs samengevat.

Model 1: Stichtingsvorm	Model 2: Bestuursovereenkomst	Model 3: Gelijktijdige en afhankelijke besluitvorming
1. Lage (overhead)kosten en 2. Transparante toedeling van middelen op basis van te verrichten werkzaamheden		
Bij alle organisatievormen is er sprake van intensief overleg tussen alle partijen. Geen van de modellen leidt tot een substantiële afname van het noodzakelijk overleg.		
De stichting is aanvrager en ontvanger van de gelden. Dit kan alleen als de gronden in eigendom of in erfpacht zijn.	In dit model kan Staatsbosbeheer de verdeling van middelen bepalen en deels inhouden voor de eigen organisatie.	Partijen hebben bij het sluiten van de overeenkomst volledig inzicht in de overeenkomst, de beschikbare gelden en hoe deze worden verdeeld. RWS toetst bij het sluiten van overeenkomst op draagvlak en inhoud van afspraken. In deze constructie hoeft Staatsbosbeheer de gronden niet in erfpacht te geven.
3. Zekerheid over en sturing op behalen (eind)doelstellingen voor veiligheid en natuur (inclusief zekerheidsstelling bestaande natuurwaarden)		
De drie vormen bieden voldoende garantie dat het beheer overeenkomstig de afspraken worden uitgevoerd en dat de doelen efficiënt en effectief worden nagestreefd.		
Partijen nemen een gezamenlijke verantwoordelijkheid. De stichting is aanspreekpunt maar geen van de partijen kan als primair verantwoordelijke partij worden aangesproken.	Staatsbosbeheer is direct als verantwoordelijke aanspreekbaar en moet daarover verantwoording (kunnen) afleggen.	Staatsbosbeheer is direct als verantwoordelijke aanspreekbaar. Bij het sluiten van de overeenkomsten is helder wie voor wat verantwoordelijk is.
4. Gebied beheren als een éénheid		
Alledrie de modellen bieden mogelijkheden om het gebied als eenheid te beheren		
5. Draagvlak en herkenbaarheid in de regio (o.a. betrekken gebiedspartijen)		
Gebiedspartijen zijn direct betrokken bij overleg. De rol van Capreton is voor de gebiedspartijen herkenbaar.	Staatsbosbeheer zal, overeenkomstig de aanpak in andere gebieden, de streek actief betrekken en ook Capreton heeft een belangrijke rol maar is minder herkenbaar.	In deze constructie speelt Capreton een belangrijke rol en is deze herkenbaar voor de streek.
6. Voldoende capaciteit en (lokale) kennis beschikbaar		
Staatsbosbeheer, Capreton en LTO beschikken over voldoende kennis en hebben in alledrie de mogelijkheden om deze in te brengen en indien nodig, kennis in te huren.		
7. Langjarige zekerheid aan uitvoerende beheerders		
Biedt ruimte voor langjarige afspraken	Staatsbosbeheer is bereid om langjarige contracten af te sluiten.	Biedt ruimte voor langjarige afspraken.
8. Voldoen aan de regels voor financiële bijdragen van de overheid		
De rijksoverheid kan mogelijk niet direct een contract sluiten met een stichting. Eerst moet een openbare (Europese) aanbesteding worden doorlopen.	Naar verwachting kan de rijksoverheid, zonder openbare aanbesteding, een contract sluiten met Staatsbosbeheer.	Naar verwachting kan de rijksoverheid, zonder openbare aanbesteding, een contract sluiten met Staatsbosbeheer.